

Makalenin Geliş Tarihi: 13 Temmuz 2021
Makalenin Kabul Tarihi: 4 Kasım 2021

ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL BAĞIMLILIĞI İLE AKADEMİK BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN PRESERVICE TEACHERS' DIGITAL ADDICTION AND
ACADEMIC SUCCESS

Melek Koç**

Ayla Yıldız***

Öz

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının dijital bağımlılığının akademik başarıya etkisinin belirlenmesidir. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Dilci (2019) tarafından geliştirilen ve 40 maddeden oluşan Dijital Bağımlılık Ölçeğinden yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarının dijital bağımlılıkları ve bu bağımlılığı etkileyen faktörlerin akademik başarıyı nasıl etkilediğine, Dijital Bağımlılık Ölçeği' nin barındırdığı faktörler ve arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Araştırma, 2019-2020 eğitim öğretim yılı Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi' nde öğrenim gören Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Türkçe Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği Ana Bilim Dalındaki toplam 216 öğretmen adayından veriler toplanmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama deseni ve ölçeğin faktörleri arasındaki ilişkileri ve akademik başarı ile olan ilişkiyi bulmak amacıyla Yapısal Eşitlik Modelinden (YEM) Yol Analizi (Path Analizi) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS (25.0) paket programı ve AMOS 25 programından yararlanılarak analiz edilmiştir.

* Bu makale, 03.05.2021 tarihinde savunulan "Öğretmen Adaylarının Dijital Bağımlılığı ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tezden üretilmiştir.

** MEB, Sivas/Türkiye, ORCID: 0000-0001-6543-0755.

*** Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sivas/Türkiye, ORCID: 0000-0003-3051-7441.

Araştırmada dijital bağımlılığın düşük benlik algısı, dürtüsellik, yoksunluk, düşük performans, sosyal izolasyon ve not ortalaması faktörlerini nasıl etkilemekte olduğunu Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) ile model üzerinden gösterilerek diyagramı oluşturulmuştur ve aralarındaki ilişki yönüne bakılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde not ortalaması faktörü haricindeki diğer faktörlerin (düşük benlik algısı, dürtüsellik, yoksunluk, düşük performans, sosyal izolasyon) pozitif yönlü; ancak not ortalaması faktörünün negatif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Dijital Bağımlılık, Akademik Başarı, Öğretmen Adayı.*

Abstract

The aim of this study is to determine the effect of teacher candidates' digital addiction on academic success. The Demographic Information Form prepared by the researcher and the Digital Addiction Scale consisting of 40 items developed by Dilci (2019) were used to collect the data. In this study, digital addictions of teacher candidates and how the factors affecting this addiction affect academic achievement, the factors that the Digital Addiction Scale contains and the relationships between them are examined. Data were collected from a total of 216 pre-service teachers in the Department of Psychological Counseling and Guidance, Turkish Language Teaching, Primary Education Mathematics Teaching, and Pre-School Teaching in the Faculty of Education of Sivas Cumhuriyet University in the 2019-2020 academic year. In line with the aims of the research, Path Analysis (Path Analysis) from the Structural Equation Model (SEM) was used in order to find the relationship between the relational scanning design and the factors of the scale, which is one of the quantitative research methods, and the relationship with academic achievement. The obtained data were analyzed using SPSS (25.0) package program and AMOS 25 program.

In the research, a diagram was created by showing how digital addiction affects low self-perception, impulsivity, deprivation, low performance, social isolation and grade point average factors through the model with Structural Equation Modeling (SEM), and the relationship between them was examined. When the data obtained from the research were evaluated, it was found that factors other than the grade point average factor (low self-perception, impulsivity, deprivation, low performance, social isolation) were positively related; however, it was concluded that there is a negative relationship in the grade point average factor.

Keywords: *Digital Addiction, Academic Success, Teacher Candidate.*

Giriş

Teknolojinin gelişmesi ile dijital araçların kapsamı, kullanım alanları, işlevleri de çok çeşitlilik göstermektedir. Bu araçlar doğru kullanıldığında hayatı kolaylaştırıcı ve zamandan tasarruf ettirici özelliklere sahipken, doğru kullanılmadığında yani aşırı zaman geçirilip bilinçsizce kullanıldığında da hayatı olumsuz yönde etkilemektedir (Arslan vd., 2015: 35). Belirtildiği gibi teknolojinin gelişmesi bazı avantajların yanı sıra belirli dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Yeni nesil iletişim, eğlence, sosyal medya, günlük rutinlerin gerçekleştirilmesi ve eğitim amaçlı kullanım gibi belirli ihtiyaçların karşılanmasına yönelik teknolojik araçlara ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacı doğuran etmenlere bakıldığında birçok işlemi anında yapabilmesi, ihtiyaçlara anında çözüm oluşturması gelmektedir (Korucu ve Usta, 2016: 22).

Tüm dünyada korona virüsün ortaya çıkması ile birlikte insanların sosyal izolasyonda kalması, kısıtlamalarla beraber bazı zamanlarda evlere kapanması ile dijital araçların başında

geçirilen süre artmaktadır. Çocuk, genç, yaşlı ayrımı yapılmadan herkesin bu teknolojik araçlarla kimi zaman işlerini takip etmesi, kimi zaman eğlence için kullanmaları ya da yeni bir virüs ile karşı karşıya kalındığı için ne olduğu hakkında bilgi edinmek için saatlerce bu araçların başında kalmaları bir takım olumsuz sonuçlara da zemin hazırlamıştır. Hal böyleyken dijital araçlar bizim hayatımızın vazgeçilmezi olmuştur.

Weinstein ve Lejoyeux (2010) bağımlılığı; kullanımında aşırıya kaçılan ve kullanım sırasında kontrol edilemeyip sıkıntıya yol açan dürtü ve davranış olarak tanımlamaktadır. 2000’li yıllara kadar dijital araçların bağımlılık oluşturup oluşturmadığı tartışılırken son dönemlerde dijital bağımlılığın varlığı kabul edilerek çeşitli araştırmalar yapılmakta ve de tedaviler üzerinde çalışılmaktadır (Doğan, 2013: 5).

Dijital Bağımlılık

Bağımlılık kavramı incelenecek olursa kelime olarak baktığımızda bağ kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bağ; bir şeyle ya da birileri ile olan aramızdaki ilişki olarak algılanmakla beraber bağlanmak kelimesine oradan da bağımlı olmaya kadar ulaşılmaktadır. Bağımlılık, bir maddeye, bir insana ya da araca bağlı olabilmektir. Bir şeye bağımlı olmak ondan kopmamak ayırlanamamak anlamları ile yüklüdür. Eskiden bir maddeye bağımlı olmak ile eşleşen bu kelime teknolojinin gelişmesi ile maddeden ziyade araçlar ile bağ kurmak, onlarla vakit geçirmek olarak nitelendirilmektedir.

Alan yazında ilk bağımlılık kavramı tanımlarda “ilaç alma” olarak karşımıza çıkmıştır. Bu tanımla bağımlılığın, madde bağımlılığı olarak ele alındığı söylenebilir. Ancak gelişen teknoloji ve değişen davranışsal ifadeler de bağımlılık olarak düşünölmeye başlanmıştır (Cengizhan, 2003: 1).

“Kişinin kullandığı maddeyi birçok kez bırakma girişiminde bulunmasına rağmen bırakamaması, giderek madde dozunu arttırması, kullanmayı bıraktığında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması, zararlarını görmesine rağmen kullanmayı sürdürmesi, zamanının büyük bölümünü madde arayarak geçirmesi ile belirli bir durumdur” (Ögel, 2001: 17). Ayrıca bağımlılığı psikolojik ve fiziksel boyutlu olarak iki türde incelemektedir. Psikolojik boyutunda eğer birey haz alıyorsa, mutlu oluyorsa, doyum sağlıyorsa bu psikolojik olarak bağımlılığı göstermektedir. Birey maddeyi almadığında etkileniyorsa fizyolojik olarak istekler yerine getirilmediğinde de fiziksel bağımlılık ortaya çıkmaktadır (Ögel, 2018).

“Bağımlılık, birey ve nesne arasında bireyin seçimi ile kurulmuş süreklilik özelliği taşıyan bir ilişkidir. Bu ilişki bireyin seçimi ile başlamasına rağmen bireyin özerkliği zaman içerisinde ortadan kaldıran bir yöne sahiptir. Bağımlılığın gelişmesiyle bireyin kaybolmaya başlayan özerkliği, bireyin daha öncesinde kendinde bulunmayan yeni bir tutum ve davranışlar edinmesine yol açabilir” (Barış, 1994: 6)

Bireylerin bir konu, bir olay, bir nesne ya da bir araca haddinden fazla, günlük yaşamını etkileyecek derecede, ilişki ve iletişimlerinde fazlaca zaman ayırması, bir tür bağımlılık olarak

değerlendirilebilmektedir (Aktan, 2019: 407). Dijital bağımlılığı Yengin (2019) çalışmasında; insanın eksik hissettiği durumlarda teknolojik araçlara bağlanma durumu olarak açıklamaktadır. Gerçek hayattaki arkadaşlık yerine sosyal medyayı ve yüz yüze konuşmanın yerine mesajla konuşmayı seçen, paylaşımlarına gelen beğenilerle mutlu olan ve teknolojiyi hayatlarının olmazsa olmazı olarak ifade etmektedir.

İlk başlarda teknoloji bağımlılığı olarak tanımlanan, teknolojiye yönelik telefon, sosyal ortam, facebook bağımlılıkları, pek çok farklı bağımlılık türü günümüzde dijital bağımlılık adı altında genelleme yapılarak adlandırılmıştır (Shaw ve Black, 2008: 356). Dilci (2015) kitabında dijital bağımlılığı; “cihazların ellerden düşmemesi, her platformda ihtiyaç haline gelmesi, kullanım amacının dışında kullanımı” olarak tanımlamaktadır. Bu bağımlılık insan ile araç arasında oluşan bağımlılıktır. Caplan (2002) dijital bağımlılığı “bireylerin dijital medya araçlarını kontrolsüz, amaçsız kullanması sonucunda bilişsel ve duygu durum bozuklukları ortaya çıkmasıdır” diye tanımlamaktadır (Akt. Yılmaz, 2019: 5).

Anderson’ a (2001) göre dijital bağımlılık günlük yaşamı olumsuz etkilediği gibi hayatın başka alanlarını da etkilemektedir. Akademik başarıyı düşürdüğünü, arkadaş edinmede problem yaşandığı, ödevlerin yapılmasında ve uykuda da problem yaşandığını belirtmiştir (Anderson, 2001: 21-26). Yeni medya ortamları ve gelişen sosyal ağlar sayesinde insanlar eskisinden daha kolay toplanıp seslerini duyurabilmektedirler. Çevrimiçi iletişim ortamları insanlara yeni güçler vermekle beraber onları aynı zamanda sadece klavye üzerinde etkin kıldığı için dijital tembelleğe de itmektedir. (Karagöz, 2013: 138-153).

Dijital medya araçları bireyler tarafından bilinçsiz kullanıldığında ruhsal, toplumsal ve fiziksel sorunlara neden olmaktadır. Zararlarının farkında olarak ve kontrolsüz kullanım dijital bağımlılık olarak tanımlanmaktadır. Dijital bağımlılık; teknolojik ve dijital araçlarla sosyal medya, internet, sohbet siteleri vs. gereğinden fazla zaman harcamak, olumsuz etkilerinden, zararlarından mustarip olma durumu olarak belirtilmiştir (Yılmaz, 2019: 1). Dijital bağımlılık, dijital teknolojilerin çağımızdaki yükselişi ve kitle iletişim araçlarının dijital teknolojilerle bir bütün olması sonucu ortaya çıkmış ve giderek yayılmıştır (Arslan vd., 2015: 36). Dijital bağımlılık öğrencilerde; okul derslerine vakit ayırmama, ödevlerini yapmama, sınavlara çalışmama gibi davranışlar şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Dijital Bağımlılık Nedenleri

İnsanlar teknolojik araçlara bağlanırken onlarla etkileşim halinde olurken bambaşka bir dünyada olma hissine kapılabilmektedir. İnsan televizyon izlerken izledikleri programa bağlı olarak oradaki karakterin yerine geçebilir, bunu hayal edebilir ya da o anda gerçekten oradaymış gibi tepkiler de verebilmektedir. Dijital araçlardan bilgisayar başında sosyal medyada birileri ile sohbet ederken sohbetin havasına kapılabilir ve o anda çeşitli duygu durumları içinde bulabilmektedir. Genel olarak bakıldığında boşta kalan insanlar ya da mutsuz olan insanların daha çok bağımlılık gösterdiği dijital araçlar karşısında daha fazla

vakit geçirdikleri belirtilmektedir. Bunun yanı sıra bir de işi gereği dijital araçlar başında günlerini geçirenler bulunmaktadır. Onların ki bağımlılıktan ziyade zorunluluğa girmektedir.

İnsanlar birçok nedene bağlı olarak dijital araçlara bağımlılık gösterebilmektedir. Dijital bağımlılık nedenlerini; depresyon, kaygı bozukluğu, yalnızlık, yalıtılmışlık, insanlarla iyi iletişim kuramama, mutlu olmama, stresli olma, eksik hissetme ve bağımlılık yatkınlığı olabilme, ruhsal incinmeler, hayatta ki olumsuz durumlardan uzaklaşma, fiziki koşullar, fiziksel rahatsızlıklar gibi sebeplere değindirmektedir (Dilci, 2015a: 99-102).

Dijital araçlara sürüklenirken aslında bir kurtuluş amaçlanmaktadır. Aile içi şiddet ve çatışmalardan uzaklaşmak ya da kulak tıkamak, arkadaş gruplarından etkilenmek, başıboş olmak, kendini özgür hissetmek, manevi çöküntü, topluma özentisi, cazip gelen reklamlar (Çolak, 2016: 25-36). Dijital araçların kullanımı sırasında kontrol mekanizmalarının eksik ya da az olması insanların kimliklerini saklayarak ya da farklı kimliklerle kendini bambaşka bir olarak karşıya sunması hem kendinin rahat hissetmesini sağlamakta hem de istediği gibi davranmaktadır. Bunun sonucunda da bir takım olumsuz neticeler ortaya çıkmaktadır.

Dijital Bağımlılık Çeşitleri

Dijital bağımlılık çeşitlerine bakıldığında alan yazında birçok araca olan bağımlılıkla karşılaşmaktadır. Bunlardan alan yazında en çok rastlanılan internet bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığıdır. Alan yazında bahsedilen televizyon bağımlılığı ve kısa olarak yine bahsi geçen dijital oyuncak bağımlılığına da bu çalışmada yer verilmiştir.

İnternet Bağımlılığı

Teknoloji çağı dediğimiz bu dönemde bilgisayar ve internet kullanımı artık hayatın vazgeçilmez haline gelmiştir. İnternetin öncelikli ortaya çıkış amacı iletişimi arttırmak ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak olmasına rağmen düşünülenenden daha hızlı yaygınlaşması yeni bir bağımlılık türü olarak adlandırılan internet bağımlılığına yol açmıştır (Arısoy, 2009: 66). İnternetin tercih sebeplerine bakıldığında; internet ilgi alanları bir olan bireylerin birbirleriyle haberleşmelerini sağlaması, birbirleriyle daha önce karşılaşma şansı olmayanların temas kurmalarını sağlaması, iletişim maliyetinin az olması, kullanıcıların birbirleriyle en az düzeyde zaman ve para harcayarak iletişimlerini sürdürebilmeleri, internet kullanıcılarına kendine güven duygusunu artırıcı nitelikte olabilecek bir konum sahipliği vermesi ve modernlik hissi vermesi, kullanıcının ciddiye alınmasına ve dinlemesine imkân sağması olarak karşımıza çıkmaktadır (Alat, 1999: 4-7).

Arısoy (2009) yapmış olduğu çalışmada bir takım bilişsel davranışçı tekniklere değinerek internet bağımlılığının tedavisine değinmiştir. Bu teknikler; aile terapisinden kullanımın zit saatlere kaydırılmasına, destek gruplarından hedef belirlemeye, hatırlatıcı kartlardan defter tutmaya ve dış durduruculara kadar gitmektedir.

Akıllı Telefon Bağımlılığı

Bilgi ve iletişim araçları her geçen gün hayatımızda daha da fazla yer almaktadır. Bu araçların başında da mobil telefonlar gelmektedir. Son yıllarda boyutu ve işlevi açısından ciddi değişimler gösteren bu cihazlar artık akıllı telefon olarak adlandırılmaktadır. Akıllı telefonlar içeriğinde yer alan uygulamalar sayesinde çok geniş bir alanda kullanılmaktadır. Küçük bir cihazın içinde yer alan bu uygulamalar insanlara birçok kolaylık sağlamaktadır. Ancak akıllı telefonlarda yer alan bu uygulamaların aşırı ve kontrolsüz kullanımı birtakım problemlere neden olabilmekte ve bunların başında da akıllı telefon bağımlılığı gelmektedir (Altundağ vd., 2019: 262).

Teknolojik gelişmelerle birlikte hayatımızın her alanında yer alan mobil telefonlar, en çok kullanılan cihazlardır. Bir bilgisayarın yapabileceği hemen hemen her şeyi yapabilen bu cihazlar birçok avantaj sağlamaktadır kullanıcıya ve böylelikle de telefon başında geçen zaman artmaktadır. Bu da bağımlılık yani mobil bağımlılığı getirmektedir (Fidan, 2016: 433). Akıllı telefon bağımlılığının etkili ev ödevi yapmada ve çevre ile etkileşimde de olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir (Xu, 2015: 310). Akıllı telefon bağımlılığı insanları sadece psikolojik ya da sosyal olarak değil fiziksel olarak da olumsuz yönde etkilemektedir. Akıllı telefonları konuşmada çok fazla kullanan bireylerin kulak sağlığında ve yüz derisinde oluşan lezyon ya da alerjik etkiler görülebilmektedir (Dilci, 2015: 144).

Dijital Oyun Bağımlılığı

Dijital oyun bağımlılığı; bilgisayar, telefon, tablet gibi cihazlar üzerinden kişinin uzun süre online ya da offline oyun oynaması, oyun ile gerçek yaşantıyı birbirine karıştırması, oyun oynamaktan dolayı üzerine düşen görevleri yerine getirmemesi, oyun oynamayı sürekli olarak tercih etmesi gibi sonuçları doğuran bir durum olarak ifade edilmektedir (Horzum, 2011: 58). Kişinin sürekli olarak oyun oynama isteği ya da kendini oyun oynama konusunda kontrol edememe durumudur dijital oyun bağımlılığı. Oyun kişisel ve toplumsal değerlerin aktarılmasında önemli bir yere sahiptir; fakat teknolojinin gelişmesi ile eskiden oynanan sokak oyunlarının yerini dijital oyunların almasıyla bireyler arası etkileşim azalmaktadır ve bu da zamanla birtakım sorunlar meydana getirmektedir (Coşkun ve Filiz, 2019: 240).

Sokakların güvensiz olması (Coşkun ve Filiz, 2019), teknoloji ve internetin sunduğu geniş imkânlar dijital oyunların insanlar arasında oynanmasında artışa neden olan nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet ve teknolojinin gelişmesiyle oyunlar hem daha fazla insana ulaşırken hem de istenilen zaman ve mekânda oyun oynama imkânı sağlamaktadır. İnternetin çevrimiçi oynanan bilgisayar oyunlarına sağladığı en büyük avantajlardan birisi de farklı kültür ve ülkelerdeki insanların aynı sanal ortamda bir araya gelmeleridir. Bilgisayar oyunları da internet ve gelişen teknolojinin sunduğu imkânlardan yararlanmak için birçok kullanıcının çevrimiçi olduğu türlerine ağırlık vermektedir (Doğusoy ve İnal, 2006: 2-3).

Oyunların bir kısmı bilişsel gelişimi sağlamada ve öğretici nitelikte olmakla beraber bir kısmı ise olumsuz davranış (küfretmek, hakaret etmek, kumar vs.) kazandırabilecek nitelikte olmaktadır. Sadece çocuklar için değil gençler ve yetişkin bireyler içinde tehlikeli boyutları içermektedir. Dijital oyunlara bağlanma ile birlikte gerçek hayattan uzaklaşma, sanal dünya ile gerçek dünya arasındaki ayrımı karıştırma gibi sorunlar karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz, 2019: 32). Ayrıca saldırgan davranışlar sergileme, şiddet eğilimi içinde olma, sosyal davranışları sergileyememe, fiziksel, bilişsel, psikolojik birçok problem karşımıza çıkmaktadır (Coşkun ve Filiz, 2019: 241).

Dijital oyunların zararlarından uzaklaşmak için yasaklamak yerine yönlendirmek, kısıtlamak yerine seçenekler sunmak gerekmektedir (Tarhan ve Nurmedov, 2017: 60). Uygun zaman dilimleri seçildiğinde ve oyun sırasında kontroller sağlandığında bireylerin gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Irmak ve Erdoğan, 2016: 134). Coşkun ve Filiz (2019) yapmış oldukları çalışmada; bireye sunulacak olan dijital oyunların aileler tarafından denetlenmesini, bireyler tarafından bilinçli olarak kullanılmasını, öğretmenlerin dijital oyun bağımlılığı konusunda bilinçli olmalarını ve farkındalık kazanmaları gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bunun için de özellikle okul öncesi dönemdeki öğretmen adaylarının eğitimlerine konu ile ilgili eğitimlerin konulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sosyal Medya Bağımlılığı

Teknolojide yaşanan gelişim ve değişimlerle beraber insanlarda daha hızlı bilgiye ulaşma, zamandan tasarruf etme ve elde ettiği bilgileri farklı topluluklara yaymak için bir takım net tabanlı hizmetlere yönelmektedir (Kuşay, 2013: 4). Sosyal paylaşımların yapıldığı ve sosyal medya diye iki şekilde incelenebilmektedir. İlk geliştirilen sosyal paylaşım siteleridir ve bunlar çok çeşitli adlarla günümüze kadar gelmektedir (MySpace, Facebook, Windows Live Space, Twitter, Instagram, LinkedIn ...) ve amaçları farklı kişilerle iletişim kurmaktır. Sosyal medyada var olan bir şey bir anda yok olabilir. Sürekli güncellenmeye ihtiyaç duyulan bu alan da erişimler herkese yönelik olmalı ve yeni üretici fikirlerin olması gerekmektedir (Buren, 2012: 7-8). Kuşay' a (2013) göre kendini buradayım diye belirtmeye çalışan ya da sosyalleşmek için uğraşan bireyler zamanla sosyal medyaya alışma ya da bağlanma durumuna gelebilmektedir. Bu bağımlılık arzuları tetikleyici hazlar, mutluluk verici duygular, istekler ve bu isteklerin sonucunda elde edilen başarılar gibi sonuçlara da neden olabilmektedir.

Televizyon Bağımlılığı

Televizyon her kesimden insana hitap eden bir araçtır. Ucuz ve çekici olduğu için kolaylıkla ulaşılabilen ve topluma hitap etmektedir. Hemen her bireyi bir dizi, film, çizgi film, reklamlar, çeşitli programlarla çektiği için aslında bağımlılık oluşturulduğunun farkına varılamamaktadır. Böylece toplumun değer yapısı, kültürü, düşüncüsü hatta yaşayış tarzı bile etkilenmekte hatta değişmektedir (İlhan ve Ulusoy, 2013: 1129). Bazı programlar özellikle diziler gençleri etkilemektedir. Kimi zaman dizilerdeki kahramanlar, kimi zaman oyuncular onlara model olabilmektedir (Erjem ve Çağlayandereli, 2006: 17).

Televizyon bedenen ve ruhsal olarak tam anlamıyla katılımımızı beklemektedir. Televizyon sadece görsel olarak kendini sunmaz aslında bireyleri kendisine çekmektedir. Görseelliğin arttığı bu alet aslında bizi, yaşamlarımızı ve olaylarımızın şekillenmesinde, anlam kazanmasında hassas bir noktaya getirmektedir (Atalay, 2018: 32). Sharif ve Sargent (2006) çalışmasında televizyon bağımlılığının obezite, saldırganlık gibi riskli davranışlara sebep olduğu ve okul başarısını düşürdüğünü belirtmiştir.

Dijital Oyuncak Bağımlılığı

Oyun tarih boyunca çocukluk döneminin vazgeçilmezi olmasıyla birlikte aslında bireyi hayata hazırlamaktadır. Oyun sırasında paylaşma, sevme, nefret etme, itiraz etme, hak arama gibi bir takım duygu ve sorumluluklar öğrenilmektedir. Son yıllarda teknolojinin gelişmesi ile oyun kavramı da değişikliğe uğramıştır. Gerçek ile sanal dünya birbirine karışmaktadır (Akdağ ve Cıngı, 2012: 681).

Gelişen teknoloji her alanda kendini göstermektedir. Gerek iş hayatında gerek ev hayatında aslında yaşamımıza neredeyse hakim olmuş ve el attığımız her yerde teknolojik cihazlarla karşılaşmaktadır. Öyle ki bu teknolojik araçlarla karşılaşma günümüzde daha küçük yaşlara kadar inmektedir. İnsanoğlu daha dünyaya gelir gelmez çevresinde birçok insanın onun farklı hareketlerini tavırlarını kalıcı yapmak için fotoğrafını çekmesi, kayda alması ya da ağladığında sustura bilmesi için birçok yola başvurmaktadır. Bunlardan biri de renkli, ışıklı, sesli araçlardır. Bu araçlar dijital oyunculardır ve zamanla ebeveynlerin kurtarıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dijital oyuncaklar gerek diğer oyuncaklara göre daha gösterişli daha renkli gerekse kendi kendine hareket edebilme özelliklerine sahip oldukları için daima dikkat çekeilmektedir. Bu oyuncaklar ile geçirilen süre uzadıysa ve yüz yüze oyunların yerini almaya başlayıp sosyallikten uzaklaşıyorsa ve de oyuncaktan kopulamıyorsa bağımlılık göstergesi olabilmektedir. Üretkenliğin önüne geçmesi ve sürekli aynı şeylerin tekrarlanması da ileri de sıkıntı oluşturabilmektedir. Motor gelişimin yavaşlaması, el göz koordinasyonunun olumsuz etkilenmesi gibi durumlar ortaya çıkmaktadır (Mustafaoğlu vd., 2018: 232-234).

Dijital Bağımlılık Sonucu Ortaya Çıkan Sonuçlar

Fiziksel Sorunlar

Dijital araçların kullanımıyla ilişkili sağlık sorunlarının bir kısmı, bilgisayar ekranlarının oluşturduğu çekim alanı olan elektromanyetik alandan, bir kısmı da işin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Sürekli durağan bir halde bulunmak zamanla vücutta hafif olarak başlayan bir ağrıdan şiddetli ağrılara kadar farklı seviyede ağrılar meydana getirebilmekte ve işlevsel zorluklara yol açabilmektedir (İnandı ve Akyol, 2001). Dijital bağımlılığın fiziksel sorunlarına bakıldığında uyku problemleri ve buna bağlı olarak gelişen; kilo kaybı veya alımı, baş ağrıları, gözlerde kızarma yanma, halsizlik, kemik ağrıları, yorgunluk ve halsizlik sayılabilmektedir (Dilci, 2015: 64).

Ruhsal Sorunlar

İnternet, gündelik yaşamın bağlayıcı bir parçası haline gelmesiyle bireylerin, interneti ihtiyaç doğrultusundan daha da fazla kullanmaları ve internet kullanımı nedeniyle gündelik işlevlerini aksatmalarına neden olmaktadır. İnternete erişim sağlayamadıklarında mutsuz, huzursuz olmaları, gerginlik duymaları, hissetmeleri asıl hayattan ziyade çevrim içi hayata daha fazla yönelmeyi tercih etmeleri “internet bağımlılığı” ya da “sorunlu internet kullanımını” olarak bilinen psikolojik sorunları akla getirmektedir (Durak ve Durak, 2018: 72).

Karaca (2007) internet bağımlısı olan bireylerin; yalan söyleme, şiddeti hoş karşılama, intihar meyilli ve sorumsuz ruh hallerinden bahsetmektedir. Birey dijital bağımlı olduysa zamanla kendine duyduğu saygı azalacak, kendini güvensiz ve güçsüz ve çaresiz hissedebilmektedir (Dilci, 2015: 100). Teknolojik cihazlar sadece insanı gergin, stresli, kaygılı değil aynı zamanda migren, kalp ritim bozukluğu, uykusuzluk, dikkat dağınıklığı gibi de birçok hastalığa neden olmaktadır (Yengin, 2019: 140).

Sosyal Sorunlar

İnsanlar; hislerini, düşüncelerini ve ilgilerini internet aracılığıyla çok yoğun bir biçimde paylaşmaktadırlar. Öyle ki, bilgisayar başında oturan bireyler insan yüzü görmeden, onların yaptıkları hal ve hareketlere tanıklık etmeden başkalarıyla saatlerce yazışmakta, oyunlar oynamakta, vakit geçirmektedirler. Bu arada hal hareketleri ifade edebilmek için birtakım semboller üretmişlerdir. Bu semboller bir müddet sonra sembolik bir internet dilini oluşturmaya başlamıştır. Sanal buluşmaların sosyal ve kültürel anlamda önemli bir yere sahip olması ve bir alternatif görülmesi arkadaşlarla, eş dost ve tanıdıklarla buluşmak yerine evden konuşmayı ya da yazışmayı, oyun oynamayı tercih edilir duruma getirmiştir (İnce, 2000: 158-159). Bu durum insanlarda bir müddet sonra sosyal izolasyona sebep olabilmektedir.

Geleneksel zorbalık, teknolojinin gelişmesi ve fazla kullanımı ile yerini zaman ve yer, mekân kısıtlamasına bağlı olmayan, bedensel egemenlik gerektirmeyen siber zorbalığa bırakmıştır. Siber zorbalık, bireylerin uygun olmayan görüntülerini sinsice veya araları iyiyken alarak habersizce bu görüntüleri sosyal medya platformlarında paylaşmak veya paylaşmakla tehdit etmekle başlamaktadır. Siber zorbalıkta zorbanın kim olduğunu saklaması, siber alanın kontrolünden mahrum olması, bu zorbanın çok kısa sürede birçok kişiye yüz yüze olmadan ulaşabilmesi siber zorbalığı diğer zorbalık türlerinden daha tehlikeli hale getirip zorbanın amacına kolaylıkla ulaşmasını mağdurun kendisini çaresiz hissetmesini amaçlamakta ve sağlamaktadır (Akyüz ve Kürtüncü, 2018: 88).

Etik Sorunlar

Etik kavramı, insanların bir arada yaşamasını planlı ve güvenilir kılmak için geliştirdikleri alışkanlık ve faziletleri ifade eder. Bunlar, karşılıklı güven ortamı ve atmosferini oluşturur (Yedig ve Akman, 2002: 8). Teknolojinin gelişmesiyle bu büyüye kapılan birçok insan kendini sosyal medya gibi ortamlarda farklı kimliklerle ve farklı özelliklerle tanıtabilmektedir. Kendi

oluşturdukları kimliklerle kim ve nasıl olmak istiyorlarsa o şekilde yansıtılabilmekte karşıdaki kişi veya gruplara, bu da zaman içerisinde etik sorunları meydana getirebilmektedir (Yengin, 2019: 142).

İnternet etiği denilince genel olarak (Karaca, 2007: 68); Karşıdakinin özel yaşamına karışmak ve diğer bireylere karşı saygılı olmamak. Sohbet esnasında başkalarına rahatsızlık verecek ırk, din, dil, seks, siyaset gibi konular hakkında söylemlerde bulunmak ve bireyleri rencide etmek. Kanun, ahlâk ve kamu düzenine ve güvenliğine aykırı mesaj göndermek. Uygun olmayan, yalan ve iftira içeren mesaj ve bilgiler göndermek. Birilerini tehdit etmek, birilerine küfür etmek vb. davranışlarda bulunmak. Kişi veya kuruluşların gizli bilgilerini ele geçirip yayınlamak. İzinsiz reklâm ve internet sitesi tanıtımı yaparak bireyleri rahatsız etmek gibi hareketlerin doğru olmadığını unutmamak akla gelmektedir.

Akademik Başarı

Dijitalleşen yeni nesil ile diğer nesil arasında birçok fark vardır. Bu değişimin doğal sonucu olarak eğitim üzerine etkileri olduğu da düşünülmektedir (Şahin, 2009: 156). Öğrencilerdeki akademik başarı denilince ülkemizde yapılan ya da uluslararası düzeyde yapılan sınavlardaki sonuçlar ve başarı sıralamaları akla gelmektedir. PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study), TEOG (Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş), YGS (Yükseköğretime Geçiş Sınavı), LYS (Lisans Yerleştirme Sınavı), ALES (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı), KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) gibi sınavlar kriter olarak alınmaktadır (Babaoğlu, 2017: 569).

Dijital araçlara çabuk ulaşma, onları kullanırken hızlı bilgiye ulaşma, öğrencideki bilgiyi çabuk elde etme güdüsünü tetikleme ve sonunda akademik düzeyde gelen başarı ya da bağımlılıkla gelen başarısızlık öğrencilerin hayatlarını etkilemektedir.

Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler

Akademik başarıyı ele alacak olursak karşımıza somut haliyle not çıkmaktadır. Notu yani akademik performansı bir takım faktörler etkilemektedir. Dikkat eksikliği ve yetersiz uyku, akademik performansı olumsuz olarak etkileyebilmektedir ve dijital araçlara harcanan zamanın artması, evde çalışma süresini ve potansiyel olarak akademik performansı da azaltabilmektedir (Drummond ve Sauer, 2014: 1-2). Bağımlılık akademik başarıyı fiziksel olarak etkiler çünkü öğrenci ödev yapmak veya akademik olarak hazırlanmak için oyuna çok fazla dahil olabilmektedir (Wright, 2011: 38).

Öğrencilerin akademik başarılarını düşüren nedenlere bakıldığında kişisel sorunlar ve eğitim kurumlarının sorunları karşımıza çıkmaktadır. Bu konularla ilgili birçok araştırma yapılmasına rağmen diğer nedenler çok da araştırılmamıştır. Diğer nedenlere baktığımız da karşımıza teknolojik araçlar çıkmaktadır (Dinçer, 2008: 359). Teknoloji bağımlılığı ve alt kavramlarının oluşturduğu bağımlılıklar fiziksel, sosyal, ruhsal bir takım sorunlara neden

olduğu gibi akademik başarıyı da olumsuz yönde önemli ölçüde etkilemektedir (Aydın, 2017: 43).

Dijital araçlar beyinin çalışması için kullanıldığında akademik başarıya katkı sağlamaktadır (Tarhan ve Nurmedov, 2017: 60). Young (1996) bazı araştırmaların dijital bağımlılığın akademik başarıyı etkilediğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra üniversite öğrencilerinin birçoğu yıl sonu sonunda başarısız olma ihtimali ile karşı karşıya gelmektedir. Akademik başarının yükseltilme istekleri öğrencilerin öncelikleri arasında gelmektedir. Başarıyı etkileyen çevresel, kurumsal, bireysel faktörler vardır. Bunlara bakıldığında akademisyenlerle olan ilişkiler, eğitim ortamı, kullanılan yöntem ve teknikler, teknolojik araçlar, yeni eğitim modelleri, sınıfın fiziki yapısı, yönetim gibi birçok faktör etkilemektedir (Mehduhoğlu ve Tanhan, 2013: 106).

Öğretmen adaylarında akademik başarı denilince iki şekilde düşünülebilmektedir. Birincisi lisans eğitimleri boyunca gerek derslerden gerekse staj veya uygulamalı diğer derslerdeki performans ya da aldığı notlar; ikincisi ise mezun olunduktan sonra atamaya kadar olan kısımda Kamu Personeli Seçme Sınavı'nda (KPSS) göstermiş olduğu ya da aldığı puan olarak incelenecek olursa karşımıza iki aşamalı akademik başarı kavramı çıkmaktadır.

Akademik başarıyı etkileyen faktörlere bakıldığında; ailenin ekonomik gelir düzeyi, aile ile bireyin iletişimi, bireyin çalışma ortamının olup olmaması, kaynaklara ulaşma durumu, okul ya da üniversiteye gidecek koşullar, yol durumu, kalacak yer (aile yanı ya da yurt, pansiyon vs.) gibi konular öncelikli gelmekte iken okul ya da üniversite incelendiğinde fiziksel koşulları, popülaritesi, imkânları, içindeki öğrencilerin nitelikleri ve mesleki yeterlilikleri, arkadaş çevresi ve kabul görme, benimsenme, kütüphane hizmetleri gibi birçok faktör etkilemektedir. Bireyin kendisine bakıldığında ise üniversitedeki öğretmen adayları için mesleği seçme koşulları, mesleğe istekli olma ve kendilerini meslek için yeterli görme durumları, dersleri dinleme ve kaynaklara ulaşma, not ortalamaları, mesleğe hazır hissetmeleri ve aslında tüm bu saydıklarımızı destekler nitelikte olan kavram içten pekiştirme önemli yer tutmaktadır. Nunn (2014) başarının sırrının yetenek ve sıkı bir çalışmadan geçtiğini, bazı okul ortamlarının ve aile bireylerinin başarıyı yükselttiğini belirtmektedir.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının dijital bağımlılığının akademik başarıya etkisinin belirlenmesidir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda nicel araştırma yöntemi olan ilişkisel tarama deseni ve bu ilişkileri ortaya çıkarmak adına Yapısal Eşitlik Modelinden (YEM) Yol Analizi (Path Analizi) kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu Sivas ili Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2019-2020 eğitim öğretim yılı rastgele seçilmiş gönüllülük esasına dayalı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR), Türkçe Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı birinci, ikinci ve dördüncü sınıf düzeyindeki toplam 216

öğretmen adayı öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının cinsiyet, bölüm ve sınıf düzeylerine ait istatistikler verilmektedir. Bu istatistikler Tablo 1 de frekans ve yüzde olarak gösterilmektedir.

Tablo 1. Demografik Verilere Ait Bulgular

Cinsiyet	f	%
Erkek	51	23.6
Kadın	165	76.4
Bölüm	f	%
O.Öncesi	76	35.2
PDR	59	27.3
Türkçe	42	19.4
İ. Mat.	39	18.1
Sınıf	f	%
Birinci	100	46.3
İkinci	23	10.6
Dördüncü	93	43.1
Toplam	216	100

Tablo 1’de demografik değişkenlerin dağılımları verilmiştir. Bu çalışmada gönüllülük esas alındığı için birinci, ikinci ve dördüncü sınıf düzeylerinden veri elde edilmiştir. Buna göre 216 öğretmen adayı öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında erkek öğretmen adayı sayısı cinsiyet grubunda 51 öğrenci ile %23.6’sını, kadın öğretmen adayı sayısı cinsiyet grubunda 165 öğrenci ile %76.4’ünü oluşturmaktadır. Öğretmen adayı öğrencilerin bölümlerine göre dağılımlarına bakıldığında, O.Öncesi bölüm grubunda 76 öğrenci ile %35.2’sini, PDR bölüm grubunda 59 öğrenci ile %27.3’ünü, Türkçe bölüm grubunda 42 öğrenci ile %19.4’ünü ve İ. Mat. bölüm grubunda 39 öğrenci ile %18.1’ini oluşturmaktadır. Öğretmen adayı öğrencilerin sınıflarına göre dağılımına bakıldığında, birinci sınıf grubunda 100 öğrenci ile %46.3’ünü, ikinci sınıf grubunda 23 öğrenci ile %10.6’sını, dördüncü sınıf grubunda 93 öğrenci %43.1’ini oluşturmaktadır. Tablo 2’ ye bakıldığında madde sayıları ve cronbach’s alpha değerleri verilmektedir.

Tablo 2. Dijital Bağımlılık Ölçeğinin ve Alt Boyutlarının Cronbach’s α Katsayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach’s Alpha İç Tutarlılık Katsayısı (α)
Yoksunluk	10	0.792
Dürtüsellik	15	0.821
Düşük Performans	5	0.651
Düşük Benlik Algısı	5	0.621
Sosyal İzolasyon	5	0.615
Dijital Bağımlılık	40	0.927

Tablo 2 incelendiğinde her bir faktörün ayrı ayrı ve ölçeğin tamamının Cronbach's α katsayısı hesaplanmıştır. Dijital Bağımlılık Ölçeği 40 madde ve 5 alt boyuttan oluşan beşli likert tipindedir. Ölçeğin KMO değerinin .94; Bartlett testi .00 ($p < .01$); ölçeğin faktör analizinde ortaya çıkan varyans % 64.7'dir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, maddeler arası uyum indeksi Ki-kare değerinde anlamlı bulunurken ($\chi^2 = 756.20$, $N = 450$, $sd = 278$, $p = 0.00$); RMSEA: 0.075, SRMR: 0.14, GFI: 0.87, AGFI: 0.91, CFI: 0.98, IFI: 0.98, NFI: 0.093; $\chi^2 / df = 2.78$. Buna göre ölçeğin genel Cronbach's Alpha katsayısı 0.927, Yoksunluk faktörü 0.792, Dürtüsellik faktörü 0.821, Düşük Performans Faktörü 0.651, Düşük Benlik Algısı faktörü 0.621 ve Sosyal İzolasyon faktörü 0.615 olarak bulunmuştur. Bu değere göre ölçek maddelerinin cevaplayan öğrencilerin cevaplamadaki tutarlılığının oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Ölçeğin Cronbach's α değeri 0.927 olarak bulunmuştur ve ölçeğin güvenilirlik değeri oldukça yüksektir.

Bulgular

Çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında karşımıza dijital bağımlılığı etkileyen alt faktörler ve not ortalamasının birbirleriyle ilişkilerine ait bulgular çıkmaktadır. Araştırmanın amacını gösteren bulgular ve bu bulguların yorumu aşağıda verilmektedir.

Araştırmada düşük benlik algısı faktörü ile diğer faktörler arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 3' te verilmiştir.

Tablo 3. Düşük Benlik Algısı ve Diğer Faktörler Arası İlişki Düzeyleri

Faktörler	İlişki						
	Pearson Correlation	Not Ort.	Yoksunluk	Dürtüsellik	Düşük Performans	Düşük Benlik Algısı	Sosyal İzolasyon
Düşük Benlik Algısı		-0.06	.635	.771	.731	1	.695
	P	0.355	0	0	0		0
	N	216	216	216	216	216	216

Tablo 3 incelendiğinde not ortalaması haricinde diğer faktörler arası anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Düşük benlik algısı faktörünü yoksunluk, dürtüsellik, düşük performans ve sosyal izolasyon faktörü pozitif yönlü etkilerken; not ortalaması faktörü negatif yönde etkilemektedir. Not ortalaması faktörü ile düşük benlik algısı faktörü arasında p değeri 0.05' ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz konusu değildir.

Araştırmada düşük benlik algısı faktörü diğer faktörlerden ne kadar etkilenmektedir? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 4' te verilmiştir.

Tablo 4. Düşük Benlik Algısı Faktörü Açıklama Düzeyleri

Model	Açıklanan Bağımlı Değişken	Constant Sabit Hata Miktarı	1.Faktör ve Çarpanı X1	2.Faktör ve Çarpanı X2	3.Faktör ve Çarpanı X3	4.Faktör ve Çarpanı X4
Model 1	Düşük Benlik Algısı	0.53	Dürtüsellik *0.59	Yoksunluk *0.21	Sosyal İzolasyon *0.38	Düşük Per. 0.32

Tablo 4 incelendiğinde Model 1’deki düşük benlik algısı faktörünü dört faktörün de pozitif yönlü etkilediği görülmektedir. Düşük benlik algısı faktörünü en fazla “Dürtüsellik” faktörünün 0.59 düzeyinde, en az etkinin ise “Yoksunluk” faktörünün 0.21 düzeyinde olduğu görülmektedir.

Düşük benlik algısı faktörü, öğrencilerin kendisi ile ilgili algılarının bütünüdür. Buna göre öğrencilerin diğer faktörlerden ne düzeyde etkilenecek benlik algısını düşürdüğü faktörlere göre açıklanmıştır. Buna göre düşük benlik algısını azaltmak için modelde belirtilen (X) simgesine göre aşağıda modelin özeti çıkarılmıştır. Modele göre düşük benlik algısını azaltmak için diğer faktöre değerler atanarak nasıl azaltılabilir sorusuna cevap aranmıştır.

$$\text{Düşük Benlik Algısı} = \text{Sabit} + X1 * 0.59 + X2 * 0.21 + X3 * 0.38 + X4 * 0.32$$

Modelde yer alan değerler incelendiğinde istenen düzey Düşük benlik algısının en az olmasıdır. Buna göre faktörlere likert ölçeğinde verilen yanıtlar 1-2-3-4-5 değerlerinden en düşüğü atanarak benlik algısının minimum düzeydeki sonucu bulunmuştur.

X1=1, X2=2, X3=1 X4= 1 için Düşük benlik algısı düzeyi aşağıdaki gibi olur.

$$\text{Düşük Benlik Algısı} = 0.53 + 1 * 0.59 + 1 * 0.21 + 1 * 0.38 + 1.032 = 2.03$$

Modele göre diğer dört faktörün (Dürtüsellik, Yoksunluk, Sosyal İzolasyon ve Düşük Performans) en düşük düzeyde olduğu durumda düşük benlik algısının 2.03 olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada dürtüsellik faktörü ile diğer faktörler arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Dürtüsellik ve Diğer Faktörler Arası İlişki Düzeyleri

Faktörler	İlişki						
		Not Ort.	Yoksunluk	Dürtüsellik	Düşük Performans	Düşük Benlik Algısı	Sosyal İzolasyon
Dürtüsellik	Pearson Correlation	-0.02	.684	1	.729	.771	.687
	P	0.726	0		0	0	0
	N	216	216	216	216	216	216

Tablo 5 incelendiğinde not ortalaması haricinde diğer faktörler arası anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Dürtüsellik faktörünü yoksunluk, düşük benlik algısı, düşük performans ve sosyal izolasyon faktörü pozitif yönlü etkilerken; not ortalaması faktörü negatif yönde etkilemektedir. Not ortalaması faktörü ile dürtüsellik faktörü arasında p değeri 0.05' ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz konusu değildir.

Araştırmada dürtüsellik faktörü diğer faktörlerden ne kadar etkilenmektedir? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 6' de verilmiştir.

Tablo 6. Dürtüsellik Faktörü Açıklama Düzeyleri

Model	Açıklanan Bağımlı Değişken	Constant Sabit Hata Miktarı	1.Faktör ve Çarpanı X1	2.Faktör ve Çarpanı X2	3.Faktör ve Çarpanı X3	4.Faktör ve Çarpanı X4
Model 2	Dürtüsellik	0.13	Yoksunluk *0.53	Sosyal İzolasyon *0.45	Düşük Per. *0.32	

Tablo 6 incelendiğinde Model 2' deki dürtüsellik faktörünü üç faktörün pozitif yönlü etkilediği görülmektedir. Dürtüsellik faktörünü en fazla "Yoksunluk" faktörünün 0.53 düzeyinde, en az ise "Düşük Performans" 0.32 faktörünün olduğu görülmektedir.

Dürtüsellik faktörü, öğrencilerin dijital nesnelere kullanımını artıracak faktörlerin neler olduğu ile ilgilidir. Bu durumda öğrencilerin dijital nesnelere "yoksunluk", "sosyal izolasyon" ve "düşük performans" faktörlerin etkisiyle yöneldiği söylenebilir. Buna göre Dürtüsellik faktörünü azaltmak için modelde belirtilen (X) simgesine göre aşağıdaki model

çıkartılmıştır. Modele göre Dürtüsellik faktörünü azaltmak için diğer faktörlere değerler atanarak nasıl azaltılabilir sorusuna cevap aranmıştır.

$$\text{Dürtüsellik} = 0.13 + X1 \cdot 0.53 + X2 \cdot 0.45 + X3 \cdot 0.32$$

Modelde yer alan değerler incelendiğinde istenen değer Dürtüsellik düzeyinin en az olmasıdır. Öğrencilerin dijital nesnelere yönelmesini istenmeyen bir durumdur. Buna göre faktöre likert ölçeğinde verilen yanıtlar 1-2-3-4-5 değerlerinden en düşüğü atanarak Dürtüsellik düzeyinin minimum düzeydeki sonucu bulunacaktır.

$X1=1, X2=1, X3=1$ için Dürtüsellik düzeyi aşağıdaki gibi olur.

$$\text{Dürtüsellik} = 0.13 + 1 \cdot 0.53 + 1 \cdot 0.45 + 1 \cdot 0.32 = 1.43$$

Modele göre diğer 3 faktörün (Yoksunluk, Sosyal İzolasyon, Düşük Performans) en düşük düzeyde olduğu durumda Dürtüsellik düzeyinin 1.43 olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada yoksunluk faktörü ile diğer faktörler arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 7' de verilmiştir.

Tablo 7. Yoksunluk ve Diğer Faktörler Arası İlişki Düzeyleri

Faktörler		İlişki					
		Not Ort.	Yoksunluk	Dürtüsellik	Düşük Performans	Düşük Benlik Algısı	Sosyal İzolasyon
Yoksunluk	Pearson Correlation	-0.13	1	.684	.695	.635	.449
	P	0.061	0	0	0	0	0
	N	216	216	216	216	216	216

Tablo 7 incelendiğinde not ortalaması haricinde diğer faktörler arası anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Yoksunluk faktörünü dürtüsellik, düşük performans, düşük benlik algısı ve sosyal izolasyon faktörü pozitif yönlü etkilerken; not ortalaması faktörü negatif yönde etkilemektedir. Not ortalaması faktörü ile yoksunluk faktörü arasında p değeri 0.05' ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz konusu değildir.

Araştırmada yoksunluk faktörü diğer faktörlerden ne kadar etkilenmektedir? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 8' de verilmiştir.

Tablo 8. Yoksunluk Faktörü Açıklama Düzeyleri

Model	Açıklanan Bağımlı Değişken	Constant Sabit Hata Miktarı	1.Faktör ve Çarpanı X1	2.Faktör ve Çarpanı X2	3.Faktör ve Çarpanı X3	4.Faktör ve Çarpanı X4
Model 3	Yoksunluk	0.18	Düşük Performans *0.33			

Tablo 8’ de Model 3 incelendiğinde yoksunluk faktörünü bir faktörün pozitif yönlü etkilediği görülmektedir. Yoksunluk faktörünü “Düşük Performans” faktörünün 0.33 düzeyinde etkilediği görülmektedir.

Yoksunluk faktörü öğrencilerin dijital bağımlılık faktöründe sadece düşük performansın pozitif yönlü etkilemesi, düşük performans arttıkça yoksunluk düzeyinin de artacağını söyleyebiliriz. Buna göre model aşağıda verilmiştir.

$X1=1$ İçin Yoksunluk düzeyi aşağıdaki gibi olur

$$Yoksunluk=0.18+1*0.33= 0.51$$

Modele göre diğer Düşük Performans en düşük düzeyde olduğu durumda Yoksunluk düzeyinin 0.51 olduğu tespit edilmiştir. .

Araştırmada düşük performans faktörü ile diğer faktörler arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 9’ da verilmiştir.

Tablo 9. Düşük Performans ve Diğer Faktörler Arası İlişki Düzeyleri

		İlişki						
Faktörler		Not Ort.	Yoksunluk	Dürtüsellik	Düşük Performans	Düşük Benlik Algısı	Sosyal İzolasyon	
Düşük Performans	Pearson Correlation	-0.07	.695	.729	1	.731	.592	
	P	0.321	0	0		0	0	
	N	216	216	216	216	216	216	

Tablo 9 incelendiğinde not ortalaması haricinde diğer faktörler arası anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Düşük performans faktörünü yoksunluk, dürtüsellik, düşük benlik algısı ve

sosyal izolasyon faktörü pozitif yönlü etkilerken; not ortalaması faktörü negatif yönde etkilemektedir. Not ortalaması faktörü ile düşük performans faktörü arasında p değeri 0.05' ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz konusu değildir.

Düşük Performans Faktörü Diğer Faktörlerden (Not Ortalaması, Yoksunluk, Dürtüsellik, Düşük Benlik Algısı ve Sosyal İzolasyon) Ne Kadar Etkilenmektedir?

Path analizi sonucu herhangi bir etki bulunamamıştır.

Sosyal İzolasyon Faktörü İle Diğer Faktörler (Not Ortalaması, Yoksunluk, Dürtüsellik, Düşük Performans ve Düşük Benlik Algısı) Arasında İlişki Var Mıdır?

Araştırmada dokuzuncu alt problemde sosyal izolasyon faktörü ile diğer faktörler arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 10' de verilmiştir.

Tablo 10. Sosyal İzolasyon ve Diğer Faktörler Arası İlişki Düzeyleri

		İlişki					
Faktörler		Not Ort.	Yoksunluk	Dürtüsellik	Düşük Performans	Düşük Benlik Algısı	Sosyal İzolasyon
Sosyal İzolasyon	Pearson Correlation	0.012	.449	.687	.592	.695	1
	P	0.862	0	0	0	0	
	N	216	216	216	216	216	216

Tablo 10 incelendiğinde not ortalaması haricinde diğer faktörler arası anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Sosyal izolasyon faktörünü yoksunluk, dürtüsellik, düşük performans ve düşük benlik algısı faktörü pozitif yönlü etkilerken; not ortalaması faktörü negatif yönde etkilemektedir. Not ortalaması faktörü ile sosyal izolasyon faktörü arasında p değeri 0.05' ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz konusu değildir.

Sosyal İzolasyon Faktörü Diğer Faktörlerden (Not Ortalaması, Yoksunluk, Dürtüsellik, Düşük Performans ve Düşük Benlik Algısı) Ne Kadar Etkilenmektedir?

Path analizi sonucu herhangi bir etki bulunamamıştır.

Araştırmada not ortalaması faktörü ile diğer faktörler arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11. Not Ortalaması ve Diğer Faktörler Arası İlişki Düzeyleri

		İlişki					
Faktörler		Not Ort.	Yoksunluk	Dürtüselik	Düşük Performans	Düşük Benlik Algısı	Sosyal İzolasyon
	Pearson Correlation	1	-0.13	-0.02	-0.07	-0.06	0.01
Not Ort.	P		0.061	0.726	0.321	0.355	0.86
	N	216	216	216	216	216	216

Tablo 11 incelendiğinde not ortalaması faktörü diğer faktörleri negatif yönde etkilemektedir. Diğer faktörlerle arasındaki ilişki p değeri 0.05' ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz konusu değildir.

Araştırmada not ortalaması faktörü diğer faktörlerden ne kadar etkilenmektedir? Sorusuna cevap aranmıştır. Buna ilişkin analizler aşağıdaki Tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12. Not Ortalaması Faktörü Açıklama Düzeyleri

Model	Açıklanan Bağımlı Değişken	Constant Sabit Hata Miktarı	1.Faktör ve Çarpanı X1	2.Faktör ve Çarpanı X2	3.Faktör ve Çarpanı X3	4.Faktör ve Çarpanı X4
Model 4	Not Ortalaması	0.16	Yoksunluk *(-0.15)			

Tablo 12'deki not ortalaması faktörü incelendiğinde ilgili faktörü bir faktörün negatif yönlü etkilediği görülmektedir. Not Ortalaması faktörünü "Yoksunluk" faktörünün -0.15 düzeyinde etkilediği görülmektedir.

Not ortalaması faktörünün, öğrencilerin dijital bağımlık alt faktörlerinde sadece yoksunluktan etkilenmesi ve bu etkinin negatif yönlü olması ilginç bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre model aşağıda verilmiştir.

$$\text{Not Ortalaması} = 0.16 + X1 * (-0.15)$$

Modelde yer alan değerler incelendiğinde, yoksunluk düzeyi arttıkça öğrencilerin not ortalamasını düşüreceği görülmektedir. Buna göre faktöre yoksunluk düzeyini azaltarak öğrencilerin başarı düzeyinin artacağı söylenebilir.

Faktörler Arası Yol (Path) Analizi

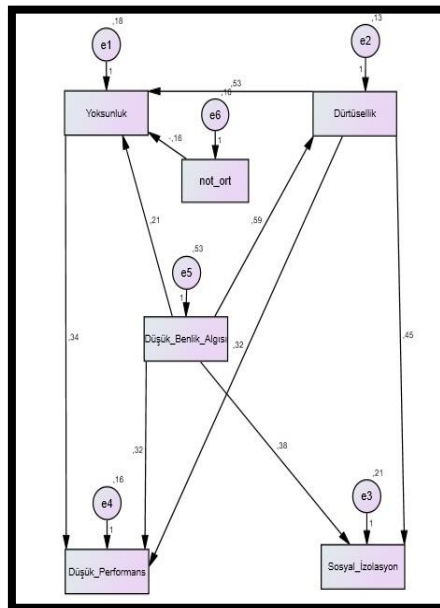
Yapılan çalışma sonucunda SPSS, AMOS programı ile faktörler arasında model diyagramı Şekil 1’ de kurulmuştur. Modelde faktörler arasında doğrudan ve dolaylı etkiler verilmiştir. Yapısal Eşitlik Modeline ilişkin uyum indeksleri Tablo 13’ te verilmiştir. Model diyagramı ve analiz sonuçları aşağıda verilmektedir.

Tablo 13. Yapısal Eşitlik Modeli Uyum İndeksleri

Model Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuçlar	Durum
CMIN/SD	$\chi^2/sd \leq 3$	$\chi^2/sd \leq 5$	1,36	İyi Uyum
Karşılaştırmalı Uyum İndeksleri				
TLI (NNFI)	$0,95 \leq NNFI$	$0,90 \leq NNFI$	0,993	İyi Uyum
IFI	$0,95 \leq IFI$	$0,90 \leq IFI$	0,997	İyi Uyum
CFI	$0,97 \leq CFI$	$0,95 \leq CFI$	0,997	İyi Uyum
RMSEA	$RMSEA \leq 0,05$	$RMSEA \leq 0,08$	0,008	İyi Uyum
Artık Temelli Uyum İndeksleri				
RMR	$0 < RMR \leq 0,05$	$0 < RMR \leq 0,08$	0,04	İyi Uyum

Uyum iyiliği değeri incelendiğinde CMIN/SD değeri 1,36 olarak bulunmuştur, bulduğumuz bu değer iyi uyum olarak belirtilmiştir.

Şekil 1. Yol Analizi Diyagramı

Bu analize bakılarak dürtüsellik değişkeni, düşük benlik algısı değişkeni tarafından etkilenmektedir. Düşük benlik algısı değişkeni her hangi bir değişken tarafından etkilenmemektedir. Düşük performans değişkeni; düşük benlik algısı değişkeni, yoksunluk değişkeni ve dürtüsellik değişkeni tarafından etkilenmektedir. Yoksunluk değişkeni; dürtüsellik değişkeni, not ortalaması değişkeni ve düşük benlik algısı değişkenleri tarafından etkilenmektedir. Not ortalaması değişkeni, yoksunluk değişkeni tarafından etkilenmektedir. Sosyal izolasyon değişkeni; düşük benlik algısı değişkeni ve dürtüsellik değişkeni tarafından etkilenmektedir.

Faktörler Arası Nedensellik Analizi

Beş faktörlü yapı için faktörler arasında nedensellik analizi yapılmıştır. Analizde not ortalaması faktörü, sadece yoksunluk faktörü ile etkileşimde olduğu için bunun da negatif yönlü olduğu görülmektedir. Diğer faktörlerin bir biri arasında anlamlı etkinin olduğu modele göre görülmektedir.

Modelde ilişki yönleri gösterilirken aynı zamanda standart hata ve kritik oran da gösterilmiştir. Dürtüsellik düşük benlik algısını etkilemekte. Yoksunluk düşük benlik algısı, dürtüsellik ve not ortalamasını etkilemekte. Sosyal izolasyon düşük benlik algısı ve dürtüsellik etkilemekte. Düşük performans ise yoksunluk, düşük benlik algısı ve dürtüsellik etkilemektedir.

Buna göre etki düzeyleri doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 13' te verilmiştir.

Tablo 13. Modele ilişkin Regresyon Ağırlıkları

	İlişki Yönü	Estimate (Tahmin)	S.E. (Standart Hata)	C.R. (Kritik Oran)	P
Dürtüsellik	← Düşük Benlik Algısı	0.593	0.033	17.768	***
Yoksunluk	← Düşük Benlik Algısı	0.212	0.063	3.351	***
Yoksunluk	← Dürtüsellik	0.534	0.082	6.478	***
Yoksunluk	← Not ort.	-0.155	0.074	-2.093	0.036
Sosyal İzolasyon	← Düşük Benlik Algısı	0.38	0.068	5.603	***
Düşük Performans	← Yoksunluk	0.336	0.064	5.273	***
Sosyal İzolasyon	← Dürtüsellik	0.453	0.088	5.132	***
Düşük Performans	← Düşük Benlik Algısı	0.317	0.061	5.172	***
Düşük Performans	← Dürtüsellik	0.32	0.085	3.773	***

***<0.05

Tablo 13 incelendiğinde ilişki yönünde, ok işaretinin gösterdiği faktörün karşısındaki faktörü etkilediği görülmektedir. Buna göre etkilenen ve etkileyen faktörler, Şekil 1' deki gibi modeli kurulmuştur.

Modelde yer alan hata payları tablosu ile hangi faktörün etki düzeyinde oluşan hata miktarı birlikte verilmiştir. Tablo 14' e bakıldığında modele ilişkin hata ağırlıkları görülmektedir.

Tablo 14. Modele ilişkin Hata Ağırlıkları

Hata Kodu	Faktör	Estimate (Tahmin)	S.E. (Standart Hata)	C.R. (Kritik Oran)	P
e5	Düşük Benlik Algısı	0.53	0.051	10.368	***
e2	Dürtüsellik	0.13	0.012	10.368	***
e6	Not Ortalaması	0.16	0.015	10.368	***
e1	Yoksunluk	0.18	0.018	10.368	***
e4	Düşük Performans	0.16	0.016	10.368	***
e3	Sosyal İzolasyon	0.21	0.02	10.368	***

Tablo 14 incelendiğinde p anlamlılık düzeylerinin tamamında 0.05 den küçük olması her bir bağımsız değişkeni, bağımlı değişken/değişkenlerin anlamlı etkisinin olduğunu göstermektedir. Model içindeki kurulan bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenler ile etkileşimden hata payları verilmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada amaç dijital bağımlılık ile akademik başarı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bununla birlikte dijital bağımlılık ölçeği ve alt faktörlerinin de akademik başarıyı etkileyip etkilemediği de incelenmiştir.

Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara göre; veriler normal dağılım sergilemektedir ve verilerin güvenilirliği öğrencilerin cevaplamadaki tutarlılığı oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Faktörler arası etki düzeyine bakıldığında ölçeğin 5 alt faktörden oluştuğu ve bir de araştırma için not ortalaması faktörü eklenerek analizi yapılmıştır. Bu analize göre faktörler arası anlamlı ilişkiler bulunurken not ortalamasında anlamlı bir etki söz konusu değildir.

Not ortalaması değişkenine göre bulgular analiz edildiğinde yoksunluğun etkilediği ve bunun da negatif yönlü olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yapılan Bülbül, Tunç, Aydil' in (2018) yapmış olduğu bağımlılık artıka akademik başarının düştüğü çalışma ile benzerlik göstermemektedir. Diğer taraftan Bülbül ve Tunç' un (2018) benzer bir çalışmada yapılan çalışmamızdaki gibi negatif yönlü etki olduğu ve çalışmamıza paralel bir bulgu olduğu görülmektedir.

Çalışmada yoksunluğun artması ile not ortalamasının düşeceği sonucuna ulaşılmıştır. Not ortalamasının düşmesi istenmeyecek bir şey olduğu için yoksunluğu en az düzeyde

tutmak gerekmektedir. Üniversite öğrencilerine uygulanan çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ile akademik başarı arasındaki ilişki incelenmiş ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur (Dost vd., 2018). Bu çalışmaya bakıldığında ise yoksunluk ve not ortalaması değişkenine paralellik göstermemektedir.

Güngör ve Koçak (2020) çalışmalarında 412 üniversite öğrenimine devam eden öğrencilerin telefon ve akademik erteleme davranışı arasındaki karşılıklı ilişkinin demografik bilgiler ile elde ettikleri bulguların beraber harmanlanması sonucunda akıllı telefon bağımlılığı ile akademik erteleme arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmamış ama cinsiyet faktörünün akademik erteleme üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmış. Yaş gurubunun, sınıf düzeyinin iki değişken üzerinde de etkili olmadığı ortaya çıkmıştır ve bu yönüyle Bülbül, Tunç ve Aydil'in (2018) yaptığı çalışmaya paralellik göstermektedir.

Düşük benlik algısı faktörü incelendiğinde; düşük benlik algısı öğrencilerin kendisi ile ilgili algılarının bütününe denilmekte ve düşük benlik algısı azaltıldığında dijital araçlara bağımlılık da azalacaktır. Düşük benlik algısını en fazla dürtüsellik değişkeni etkilerken, en az yoksunluk değişkeni etkilemektedir. Durak ve Durak (2018), Günüş (2009), Hazar (2013) ve Kırık (2013) yapmış oldukları çalışmada bireyin kendini yalnız hissetmesi, eksik hissetmesi kendi ile ilgili olumsuz düşünceler dijital araçlara bağımlılığı artırmaktadır. Bu faktörler arası ilişki yapılan çalışmaya paralellik göstermektedir.

Dürtüsellik faktörü incelendiğinde ki bu faktör öğrencilerin dijital nesnelerin kullanımını artıracak faktörlerin neler olduğu ile ilgilidir. Dürtüsellik ne kadar az düzeyde olursa öğrenciler o kadar dijital araçlara duydukları istek azalacaktır. Sonuçları benzer olan çalışmalara bakıldığında İlhan ve Ulusoy (2013) dijital araçların cazip olması, onları çekici hale getirmesi insanların bu tür araçlara yaklaşımını artırır niteliktedir. Yine benzer bir çalışma sonucu olan Ciba (2018) dijital araçlarla daha kısa sürede daha fazla işin halledilmesi, araştırma, ödev, kitaplara ulaşma vs. gibi nedenlerle dijital araçlara yakınlık kurma ve geçirilen zaman ele alınmıştır. Benzer bir çalışma da Kuşay'ın (2013) çalışmasıdır ki sosyalleşmenin getirileri, haz ve mutlu olma duygusu gibi manevi doyumların dijital araçlara olan bağımlılığı artırdığını göstermektedir.

Yoksunluk faktörü incelendiğinde bu faktörü düşük performans faktörünün etkilediği görülmektedir. Düşük performans arttıkça yoksunluk da artmaktadır. Dilci, (2015) yapmış olduğu çalışmada bireyin bağımlı olduğunda araçlara yakın olduğunda zamanla kendine duyduğu saygı azalacağını, kendini güvensiz ve güçsüz ve çaresiz hissedebileceğini vurgulamıştır. Diğer yandan Bozkurt (2014) yapmış olduğu çalışmada gerçek hayatta mümkün olmayan birçok şeyin dijital ortamda yapılmasının mümkün olduğuna değinmiş ve bunun da başarıyı artıracığına vurgu yapmıştır.

Genel olarak bakıldığında not ortalaması haricindeki 5 değişkenin pozitif yönlü ilişkilerinin olduğu ancak not ortalamasının negatif yönlü olduğu bulunmuştur. Literatüre bakıldığında alt faktörler ile ilgili çalışma yapılmadığından çalışmamız bu alanda kaynak oluşturacaktır. Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında bu ölçek ve alt faktörleri ile ilgili YEM modelinin kullanılmadığını, bunlar arasındaki ilişkiye değinilmediğinin ve bu faktörler ile akademik başarı arasındaki ilişkinin de incelenmediğine ve bu alandaki eksikliğe

dikkat çekmektedir. Yeni çalışmalar ile daha güvenilir sonuçlar elde edilecek ve literatüre katkı sağlanacaktır.

Kaynakça

- Akdağ, M., ve Cıngı, M. (2012). İnternet ve Sosyal Medyanın Çocukların Oyun Alışkanlıklarına Etkisi. II. Uluslararası İletişim Sempozyumu (s. 681-700). Kırgızistan: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- Aktan, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421.
- Akyüz, A., ve Kürtüncü, M. (2018). Ortaokul Öğrencilerinde Siber Zorbalık/ Siber Mağduriyet Davranışları ve İnternet Saldırganlık Düzeyleri -Zonguldak Örneği. *Uluslararası Eğitimde Güncel Sorunlar ve Teknoloji Bağımlılığı Kongresi* (s. 82-92). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Alat, K. (1999). İnternet Bağımlılığı: Gerçek Mi? Kurgu Mu? *Türk Psikoloji Bülteni* (13), 18.
- Altundağ, Y., Yandı, A., ve Ünal, A. (2019). Uygulama Temelli Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlama Çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 9(2), 261-281.
- Anderson, K. J. (2001). Internet Use Among College Students: an Exploratory Study. *Journal of American College Health*, 50(1), 21-26.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar / Current Approaches in Psychiatry*, 55-67.
- Arslan, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 4(7), 27-41.
- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M., ve Çetinkaya, A. (2015). Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Dijital Bağımlılık. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 3(8), 34-58.
- Atalay, G. E. (2018). Dijital Çağda Marshall McLuhan' ı Yeniden Düşünmek: Bir Uzantı ve Ampütasyon Olarak Yeni Medya Teknolojileri. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(6) 27-48.
- Aydın, F. (2017). *Teknoloji Bağımlılığının Sınıf Ortamında Yarattığı Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.] Ankara Üniversitesi.
- Babaoğlu, E. (2017). Yozgat'ta Öğrenci Başarısı: Başarı Engelleri ve Başarıyı Artırmak İçin Yapılabilecekler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 568-581.
- Barış, Y. İ., Şahin, A. A., Kalyoncu, F., ve (Ed.). (1994). *Sigara ve Sağlık* (1. Basım). İstanbul: Meb.
- Bozkurt, A. (2014). Homo Ludens: Dijital Oyunlar ve Eğitim. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-21.
- Buren, A. (2012). *Social Media a Communication Tool for Employer Attractiveness Criteria in The Employer Branding Concept: an Exploratory Study*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. University of Twente.
- Bülbül, H., Tunç, T., ve Aydil, F. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Oyun Bağımlılığı: Kişisel Özellikler ve Başarı ile İlişkisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 97-111.
- Cengizhan, C. (2003). Bilgisayar ve İnternet Bağımlılığı. IX. Türkiye'de İnternet Konferansı, İstanbul 1-12. <https://cahitcengizhan.com/cahit-cengizhan-hakkinda/> adresinden erişildi
- Ciba, B. (2018). *Üniversite Öğrencileri Arasında Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi] Lefkoşe: Yakın Doğu Üniversitesi.
- Çavuş, S., Ayhan, B., ve Tuncer, M. (2016). Bilgisayar Oyunları ve Bağımlılık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (43), 265-289.
- Çolak, A. (2016). *Gönüllüler Aynası Bağımlılar Dünyası* (1. Basım). İstanbul: İlbay Matbaa.
- Coşkun, T. K., ve Filiz, O. (2019). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Dijital Oyun Bağımlılığına Yönelik Farkındalıkları. *The Turkish Journal On Addictions*, 6(2), 239-267.
- Dilci, T. (2015). *Dijital Diyet Zamanı* (1. Basım). Kayseri: Geçit Yayıncılık.

- Dilci, T. (2019). A Study on Validity and Reliability of Digital Addiction Scale For 19 Years or Older. *Universal Journal of Educational Research*, 7(1), 32-39.
- Dinçer, S. (2008). *Computer Education and Instructional Technology Department Students' Failure Reasons (Cukurova Sample)*. 2021 Tarihinde researchgate.net: <https://www.researchgate.net> adresinden alındı
- Doğan, A. (2013). *İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Doğusoy, B., ve İnal, Y. (2006). Çok Kullanıcı Bilgisayar Oyunları ile Öğrenme. VII. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. Ankara.
- Dost, A., Aktaş, E., ve Esin, M. N. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Akademik Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Uluslararası Eğitimde Güncel Sorunlar ve Teknoloji Bağımlılığı Kongresi* (s. 171-180). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Drummond, A., ve Sauer, J. (2014, Nisan). Video-Games do not Negatively Impact Adolescent Academic Performance in Science, Mathematics or Reading. *Plos One*, 9(4), 1-5.
- Durak, E. Ş., ve Durak, M. (2018). “Çevrim İçi Hayat” mı “Gerçek Hayat” mı? İnternet Bağımlılığını Kontrol Etmede Psikolojik Stratejiler. *Uluslararası Eğitimde Güncel Sorunlar ve Teknoloji Bağımlılığı Kongresi* (s. 72-82). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Erjem, Y., ve Çağlayandereli, M. (2006, Mayıs). Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 15-30.
- Fidan, H. (2016). Mobil Bağımlılık Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Geçerliliği: Bileşenler Modeli Yaklaşımı. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 3(3), 433-469.
- Güngör, A. B., ve Koçak, O. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Akademik Erteleme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 397-419.
- Hazar, M. (2011). Sosyal Medya Bağımlılığı: Bir Alan Çalışması. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 151-175
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 5668.
- İlhan, V., ve Ulusoy, A. (2013, Mayıs). Televizyon Bağımlılığı ve İzleyici: Tv İzlememek Mümkün mü? *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 1127-1154.
- İnandı, T., ve Akyol, İ. (2001, Mart). Bilgisayar Kullanımı ile İlgili Sağlık Sorunları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 10(3), 1-5.
- İnce, S. (2000). *Küreselleşme Sürecinde Bilgi Toplumu ve Dijital Kentler: Avrupa Birliği Örneği*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi], İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi.
- Irmak, A. Y., ve Erdoğan, S. (2016). Ergen ve Genç Erişkinlerde Dijital Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(2), 128-137.
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Oldu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği*. Doktora Tezi. Elazığ Fırat Üniversitesi.
- Karagöz, K. (2013). Yeni Medya Çağında Dönüşen Toplumsal Hareketler ve Dijital Aktivizm Hareketleri. *İletişim ve Diplomasi*, 131-193.
- Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS Uygulamaları Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (1. Baskı b.). Sivas: Nobel.
- Kayri, M., ve Günüş, S. (2016). Yüksek ve Düşük Sosyoekonomik Koşullara Sahip Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 3(2), 165-183.
- Kırık, A. M., (2013). Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı, Büyükaslan, A. ve Kırık, A. M. (Ed.), “Sosyalleşen Birey” Sosyal Medya Araştırmaları 1, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Korucu, A. T., ve Usta, E. (2016). The Analysis of New Generation Mobile Device Dependencies of Students in Faculty of Education. *Participatory Educational Research (PER)*, 3(1), 22-29.

- Kuşay, Y. (2013). *Sosyal Medya Ortamı Olarak Facebookun Çekiliği ve Ergenlerde Bağımlılık Düzeyi*. [Basılmamış Doktora Tezi] İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Mehduhoğlu, H. B., ve Tanhan, F. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Örgütsel Faktörler Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 106-124.
- Mustafaoglu, R., Zirek, E., Yasacı, Z., ve Razak Özdiñler, A. (2018). The Negative Effects of Digital Technology Usage on Children's Development and Health. *The Turkish Journal On Addictions*, 5(2), 227-247.
- Nunn, L. M. (2014). *Defining Student Success: The Role of School and Culture*. Rutgers Univer City Press.
- Ögel, K. (2001). *İnsan, Yaşam ve Bağımlılık / Tartışmalar ve Gerçekler*. İstanbul: IQ Kültür Sanat.
- Ögel, K. (2018). *Bağımlı Aileleri İçin Rehber Kitap* (3. Baskı b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sharif, I., ve Sargent, J. (2006). Association Between Television, Movie, and Video Game Exposure and School Performance. *Pediatrics*, 118(4) 1061-1070.
- Shaw, M., ve Black, D. (2008). Internet Addiction: Definition, Assessment, Epidemiology and Clinical Management. *CNS Drugs*, 22(5), 353-365.
- Şahin, M. C. (2009). Yeni Bin Yılın Öğrencilerinin Özellikleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 155-172.
- Tarhan, N., ve Nurmedov, S. (2017). *Bağımlılık Sanal veya Gerçek* (5. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Weinstein, A., ve Lejoyeux, M. (2010). Internet Addiction or Excessive Internet Use. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5), 1-7.
- Wright, J. (2011). The Effects of Video Game Play on Academic Performance. *Modern Psychological Studies*, 17(1), 37-44.
- Xu, J. (2015). Investigating Factors That Influence Conventional Distraction and Techrelated Distraction in Math Homework. *Computers ve Education*, 304-314.
- Yedig, S., ve Akman, H. (2002). *İnternet Çağında Gazetecilik*. V. Ersan İçinde, *İnternet Çağında Gazetecilik* (1. Basım, s. 7-9). İstanbul: Metis Yayınları.
- Yengin, D. (2019). Teknoloji Bağımlılığı Olarak Dijital Bağımlılık. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 9(2), 130-144.
- Yılmaz, B. (2019). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğretmen ve Yöneticilerin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi: Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Gazi Üniversitesi.
- Young, K. S. (1996). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *Published in Cyber Psychology and Behavior*, 1(3), 237-244.

Extended Abstract

In this study, it has been studied what the effect of pre-service teachers' dependence on digital tools on academic achievement. In this study, the relationships between demographic information, digital addiction level and sub-factors, and in addition to these factors, the grade point average factor were examined. The research was carried out on a total of 216 prospective teachers in the Department of Psychological Counseling and Guidance, Turkish Language Teaching, Primary Education Mathematics Teaching, and Preschool Teaching Departments, studying at Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Education in the 2019-2020 academic year.

For the purposes of the research, Path Analysis (Path Analysis) from the Structural Equation Model (SEM) was used in order to find the relationship between the relational screening design and the factors of the scale, which is one of the quantitative research methods, and the relationship with academic achievement. In the study, the Demographic Information Form prepared by the researcher and the Digital Addiction Scale consisting of 40 items developed and used by Dilci (2019) were used in the collection of data. The scale consists of 5 sub-factors (low self-perception, impulsivity, deprivation, low performance, social isolation). In addition to these factors, the grade point average factor has also been added. The data obtained were analyzed using SPSS (25.0) package program and AMOS 25 program.

In the study, a diagram was created by showing how digital addiction is affected by the factors of low self-perception, impulsivity, deprivation, low performance, social isolation and grade point average through the model, and the relationship between them was examined. When the data obtained from the research were evaluated, it was found that factors other than the grade point average factor (low self-perception, impulsivity, deprivation, low performance, social isolation) had positive relationships; However, it was concluded that there is a negative correlation in the grade point average factor. It has been concluded that the grade point average will decrease with the increase in the deprivation factor among the factors, which is undesirable and therefore it is necessary to keep the deprivation at the lowest level. The starting point of the study was the lack of sufficient studies on digital addiction and academic success of teacher candidates.

The aim of this study is to examine the relationship between digital addiction and academic success. In addition, whether the digital addiction scale and its sub-factors affect academic achievement was also examined.

According to the results obtained from the research data; The data show a normal distribution and the reliability of the data shows that the consistency in the answers of the students is quite reliable. Considering the effect level between the factors, the scale was composed of 5 sub-factors and an analysis was made by adding the grade point average factor for the research. According to this analysis, while there are significant relationships between the factors, there is no significant effect on the grade point average.

When the findings are analyzed according to the grade point average variable, it is seen that deprivation affects and this is also negative. In the study, it was concluded that with the increase in deprivation, the grade point average would decrease. Since it is undesirable for the grade point average to drop, deprivation should be kept to a minimum. When the low self-perception factor is examined; Low self-perception refers to the whole of students' self-perceptions, and when low self-

perception is reduced, addiction to digital tools will also decrease. While the impulsivity variable affects the low self-perception the most, the deprivation variable affects the least. When the impulsivity factor is examined, this factor is related to the factors that will increase students' use of digital objects. The less impulsivity, the less the students will desire for digital tools. When the deprivation factor is examined, it is seen that this factor is affected by the low performance factor. As poor performance increases, so does deprivation.

In general, it was found that 5 variables except grade point average had positive relationships, but grade point average was negative. When we look at the literature, our study will be a source in this field, since there is no study on the sub-factors. When the findings obtained from the study are examined, it is noted that the SEM (structural equation model) model related to this scale and its sub-factors is not used, the relationship between them is not mentioned and the relationship between these factors and academic achievement is not examined, and it draws attention to the deficiency in this area. New studies will yield more reliable results and contribute to the literature.

